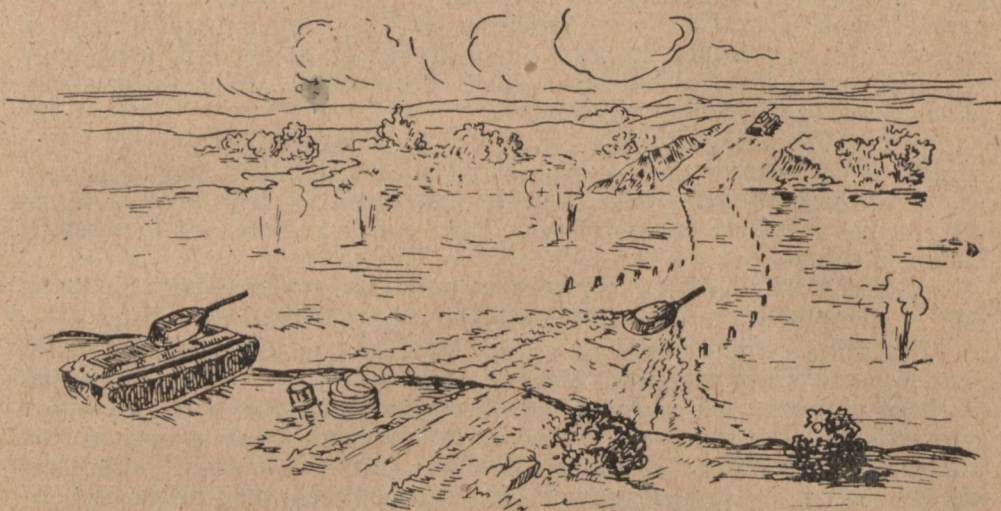

PÁNCÉLOS EGYSÉGEK FOLYAMÁTKELÉSEIRŐL

Szovjet források alapján közli: Káplán György százados

A folyók természeti adottságaiknál fogva a támadás végrehajtását, a harckocsik és a gyalogság mozgását akadályozzák, ugyanakkor lehetővé teszik, hogy a védő kisebb erővel, kevesebb harceszközzel fel tudja tartóztatni a támadókat.

Az 1941—42-es harcokban a Szovjet Hadsereg előnyösen és sikerrel használta ki a nagy folyók akadály-jellegét, különösen a Dnyeszter, Dnyeper, Volga, a Don stb.-menti védelemben.

1943-tól kezdve, a Szovjet Hadseregnek támadásba való átmenetele után a német hadvezetőség mind nagyobb mértékben támaszkodott a folyókadta természetes akadályok kihasználására — mert ezektől remélte az elsőprő erejű szovjet támadás feltartóztatását.

A folyónak, mint természetes akadálnak jelentőségét az alábbi tényezők határozzák meg:

- a folyómeder szélessége és mélysége,
- a víz sebessége,
- a partok állapota,
- a folyóvíz jellegzetes alakulása,
- a gázlók minősége,
- az időjárási viszonyok és az évszakok.

Minél szélesebb valamely folyó, annál nehezebb és hosszadalmasabb a szemben fekvő part birtokba vételéért folytatott harc. A nyugati hadászati irányban, tehát a Szovjet Csapatok előretörésének irányában fekvő majdnem valamennyi folyamakadálnak az a sajátossága, hogy a nyugati part az uralgó, míg a keleti part és a hozzákapcsolódó terület többnyire mocsaras, patakokkal, holtmedrekkel és kis tavakkal átszeldelt terep.

Ez a körülmény a németeknek nagy előnyt nyújtott a védelem megszervezésénél, de ugyanakkor megnehezítette a Szovjet Hadsereg átkelési előkészületeit és támadó hadműveleteit.

A hivatalos, „becsontosodott“ haditudományok szerint az akadályjellegű, megerősített folyót lehetőleg meg kell kerülni, mert tartósan megállítja a támadást. Sztálin elvtárs, a gépesített háború nagy hadvezére és ideológusa a folyón való kieroszakolt átkelés problémáját szintén vizsgálat alá vetette, mert látta, hogy az akadályjellegű folyók leküzdése nem megoldhatatlan feladat.

Mint ismeretes, Sztálin elvtárs megkövetelte a Szovjet Hadsereg tábornokaitól és tisztjeitől a megkezdett támadás gyors, lendületes keresztülvitelét és az olyan ütemben való előrehaladást, mely nem engedi meg az ellenségnek, hogy az ellenállásra kellőképpen felkészülhessen a tulsó parton.

Ennek a sztálini utasításnak megfelelően, a Szovjet Csapatok minden esetben gyorsan, sőt leggyakrabban „menetből“ küzdötték le a víziakadályokat, igénybevéve valamennyi rendelkezésre álló rendszeresített és szükségszükszököket. A gyors végrehajtás következtében felmerült nehézségeket a találékonyság, férfias bátorság és a szocialista harcosok győzni akarása küzdötte le.

A Szovjet Hadsereg diadalmas előretörése során több, mint 80 nagy folyamátkelést hajtott végre. A Don, a Deszna, a Szozs, a Dnyeper, a nyugati Bug, a Narev, a Visztula, az Odera, a Pilica, a Spree folyók mindegyike az átkelések tökéletes végrehajtásának hirdetői.

A kieroszakolt átkelések végrehajtását illetőleg a Nagy Honvédő Háborúban általában két mód alakult ki: közvetlenül mozgásból, vagy pedig előzetes elkészítés után.

E tanulmány nem részletezi a folyón való átkelés tervezését és megszervezését, az átkelés műszaki előkészítését a különböző átkelések nevével, mert ezek új Szabályzatainkban és segédleteinkben részleteiben megtalálhatók.

Célja csupán az, hogy a rendelkezésre álló irodalom alapján a folyóátkelések közül néhány olyan meglepő példát ragadjon ki, melyeket a szovjet páncélos és gépesített csapatok harci alkalmazásuk során hajtottak végre, fegyvernemi sajátosságoknak megfelelően.

1. Páncélos és gépesített egység kieroszakolt átkelése menetből.

A Kievert vívott hatalmas harcokban fontos szerepet töltöttek be a szovjet páncélosok. Szünet nélkül üldözték a Dnyeper felé menekülő ellenséget. Üldözés közben Ribalkó vezérőrnagy páncélos és gépesített egysége érte el elsőnek a folyót. Előre látható volt, hogy a gyorsan visszavonuló ellenség a Dnyeper előtt már nem tud megkapaszkodni, átkel a folyón és a tulsó parton védelemre rendezkedik be. Ezt igazolták a felderítők jelentései: „messze nyugatról csak úgy özönlött a Dnyeper felé a fasiszta csapatszállítás”.

A folyó nyugati partja fennsíkyszerűen terül el, átlagos magassága 70–100 m a vízszint felett. Sűrűn lakottsága még inkább megkönnyítette a németek védelmi berendezkedését, az átkelés kieroszakolását viszont megnehezítette. Hitlerék itt hadászati fontosságú védelemre akartak berendezkedni, hogy szívós folyóvédelemmel véreztessék el a Szovjet Hadsereget.

A háborúk története során ritkán fordult elő még, hogy a támadó fél ilyen széles természetes akadály előtt állt volna, mint a Dnyeper. A folyó valamennyi hidját a harcok során már felrobbantották és az átkelés végrehajtásához szükséges felszerelés még nem állt rendelkezésre. A gépesített dandár többszáz kilométeren keresztül harcolva üldözte az ellenséget és egy héttel előbb érkezett a Dnyeper partjára, mint ahogy azt tervezték. Várni kellett volna addig, míg a gyalogos egységek beérkeznek, mert a széles folyón a harcok csak egyedül nem tudták volna az átkelést kieroszakolni.

Ribalkó vezérőrnagy azonban tisztán látta, hogy még így, menetből haladéktalanul végre kell hajtania az átkelést, el kell foglalnia a tulsó partot s az ellenséget tovább üldözni.

A hatalmas folyó a harcosok előtt hömpölygött. Távolból fenyegetőleg magaslott a tulsó part.

„Előttünk a Dnyeper. Ki akar elsőnek átkelni a folyón, hogy magára vonja az ellenség tüzeit és ezzel lehetővé tegye a többi zászlóalj átkelését?” — kérdezte katonáitól az élzászlóalj parancsnoka.

Az egység csupa fiatal harcosból állt. Majd valamennyien komszomolisták voltak. Az egész csapat szinte egy emberként lépett előre. A parancsnok a legjobbak közül is a legeslegjobbakat jelölte ki. Három harcosra esett a választás: Ivánov, Sziszoljatin és Szejmonov komszomol tagokra. Valószínűnek látszott, hogy a három fiatal harcos életével fog fizetni az átkelésért. Hiszen hogy is lehetne észrevétlenül átevezni itt, az ellenség szeme előtt? Beültek az előre elkészített csónakba, majd elindultak. Az egész dandár őket figyelte. ... Felettük magasan egy Messerschmidt körözött, de nem tulajdonított a kis csónaknak különösebb jelentőséget, valószínűleg lehetetlennek tartotta, hogy a szovjet csapatok már a Dnyeper partjára érkeztek volna. Leírt egy kört s eltűnt Nyugat felé.

Köröskörül minden mélyen hallgatott. Szép őszi idő volt. A folyó közepén lévő kis sziget elhagyása után a három harcost már jól láthatta az ellenség. Néhány pillanat és az ellenség tüzeit nyitott. Géppuskasorozatok fűtyültek a csónak felett. Víz aknák robbantak. Hatalmas víztölcsérek csapódtak fel körülöttük. A kis ladik a robbanások okozta hullámok tetején vadul hanykolódott. A fiatal harcosok mindent elkövettek, hogy a sérült csónakot, amennyire lehet, a felszínen tartsák. Nekifeküdtek az evezőknek és sikerült a parthoz közel kerülniök, ahol a víz már sekély volt. Itt kiugrottak a csónakból és a térdig érő vízben kirohantak a partra, ott elbújtak a bokrok között, majd futás közben tüzelve feljebb húzódtak, Grigovka község felé. Feladatukat végrehajtották, megakadályozták a németeket, hogy tovább építsék védőállásaikat és harcba kényszerítették őket.

Támogatásukra sietett most már az egész gépesített egység. Csattogtak a fejszék. Fákat döntöttek ki. Összeszedték a környék kerítéseit, magtárak, felszerek kapuit, sátorlapokból összevarrt zsákokat tömtek meg szalmával.

Az első zászlóalj szinte néhány perc alatt kelt át a jobbparra és rátámadt a Grigorovkába befészkelődött németekre.

A tulsó partot a németek teljes egészében átformálták. Meredek levágásokat és szakadékszerű mélyedéseket ástak ki, a közőket drótkadályokkal rakták tele. A harcosokat azonban már nem állította meg semmi. Sátorlapokat, pokrócokat csavartak össze és az árkokon, szakadékokon ezzel segítették át egymást. Mindezt az ellenség tüzeiben hajtották végre. A nehézségek ellenére, egyre feljebb és feljebb kerültek.

Grigorovkát megszálló német helyőrséget szétverték. Ekkor a levegőben fasiszta repülőgépek jelentek meg és a földön harcokosi-egységek és gépesített gyalogság közeledett. Véres küzdelem kezdődött. A német gépesített egységek elég erősek voltak.

Beesteledett. A harc még tombolt. Az átkelt zászlóalj egy lépést sem hátrált. A beérkezett német gyalogos hadosztály az első nap 14 támadást intézett a hídfőállás ellen. Második napon ugyanaz a hadosztály 11 támadást hajtott végre és eközben jóformán teljesen megsemmisült. A szovjet gépesített zászlóalj helytállt; visszaverte az ellenség valamennyi támadását.

2. Hídvérés rögtönzött eszközökkel.

Ez a keskeny hídfőben vívott harc erős igénybevételt jelentett a harcosok és az anyag számára egyaránt. Főleg a harcokosi részére vált szükségessé az üzemi karbantartás és a leápolás, ezen kívül a lőszerpótlás és a sebesültek elszállítása is. A parancsnokság előtt világos volt, hogy megfelelő átkelési hely nélkül a hídfőállást tovább tartani nem tudják. A hidat leginkább a harcokosizók sürgették.

A parancsnok, Melnyikov vezérőrnagy visszament a folyó balpartjára, hogy a híd építését megszervezze. A közelben egy hatalmas, fából készült raktárépületet látott. Azonnal megkérdezte, hogy ki vezette a környékbeli ácsok közül ennek az építést. Mikor megtudta, nyomban felkereste az öreg ácsmestert, Musuly Bozskót és megkérdezte, hogy vannak-e itt még hasonló szakmájú emberek. Ezután magához rendelte a hídfőállásból Rilyszkij alezredest és Topolyszkij mérnököt, Segítségükre adott még néhány utásztsitzet, valamint a páncélosok közül néhány politikai vezetőt. Rilyszkij alezredest a hídepítés megszervezésével bízta meg. Ő volt a dandár egyik legjobb politikai megbízottja.

Topolyszkij azonnal nekiállt a híd megtervezésének. Ryliszikij alezredes viszont a munkásokat gyűjtötte össze. Még az éjjel elindult a hidépítéshez szükséges ácsok felkutatására. Annak ellenére, hogy a németek ezen a területen minden házat összeromboltak, a felkeresett emberek otthagyták saját munkájukat, családjukat, hogy a Szovjet Hadsereg részére szükséges hídát mielőbb megépítsék.

A környező erdőkben megkezdődött a fakitermelés. Órási tölgyek és fenyők dőltek ki, hamarosan megépült az első bakpár. E részleg parancsnoka, Mihajlov főhadnagy állandóan segédkezett az építkezésnél, a bakok beállítását nem egyszer a nyakig érő hideg vízben majdnem mindig saját maga végezte el. Cölöpverőjük sem volt, így elég keservesen haladt a munka.

Topolyszkij tudta, hogy az építés nagyon sürgős, tehát a front környékét teljes egészében erre a munkára szervezte be. A csónakok helyett hordókból és más szükséganyagból összetákolott tutajokat használtak. Többízben előfordult, hogy a folyó kellős közepén felborult az emberekkel megrakott alkotmány és a sebes folyó a hidépítőket, cölöppöket együtt elsodorta. Minden nehézség ellenére az emberek mégis kitartottak! Ha másképp nem ment, mélyen leereszkedtek a folyó vízébe és kézzel tartották a leverendő cölöp végét, hogy a víz el ne sodorja. A folyó közepén az első cölöp leverése több mint nyolc óráig tartó kemény, megfeszített munkával készült el.

Ilyen mostoha feltételek mellett, ilyen eszközökkel, ilyen teherbírású hídát folyón még sohasem építettek! Főképpen nem a páncélosok!

A németek kezdetben nem vették észre, hogy mi készül. Később két Junkers repült az építkezés fölé és két cölöpöt kibombázott. Rövid idő múlva erős tűzérési tűz indult meg, amely tizenhat cölöpöt tett tönkre.

Megfeszített munka eredményeképpen végre elkészült a víz fölött a fehér híd...

Az ellenség mintha erre a percre várt volna. Azonnal bevetett tíz zuhanóbombázót és a veritékes munkával elkészült hídát percek alatt szétrombolta.

De a hidépítés lendülete nem csökkent! Közös elhatározással, újult erővel fogtak a munkához. Minden egyes hídkatrészt már a parton, az erdőben előkészítették, a szétrelést pedig éjjel végezték, világítás nélkül.

Az őszi szél vadul súvított a folyó partján, felverte a hullámokat, átnedvesítette az embereket. Nehéz volt a vizes fű, rossz fogás esett rajta, de a munka lázas ütemben folyt. A hidépítők a nap huszonegy órájából alig pihentek valamit.

A híddal sikerült a németeket félrevezetni, repülőik sokszor elhúztak a Dnyeprről, a hídon azonban soha nem láttak egy teremtet lelket sem. A megfeszített munka eredményeként az építők két éjszaka alatt helyreállították a szétrombolt hídát.

Hány ember drága vére hullott érte és micsoda hallatlan erőfeszítés eredménye volt!

A hídfőben harcolók mérhetetlen lelkesedéssel üdvözölték a hídon először átdübörgő páncélosokat. A hídfő egyre tágult, óráról-órára több harckocsi lépett harcba, egyre több lett a benzin, a lőszer és az élelem.

3. Átkelés harckocsival — a gázlón.

Kievről északra is fellángolt a harc a folyón átkelt szovjet csapatok és a németek között.

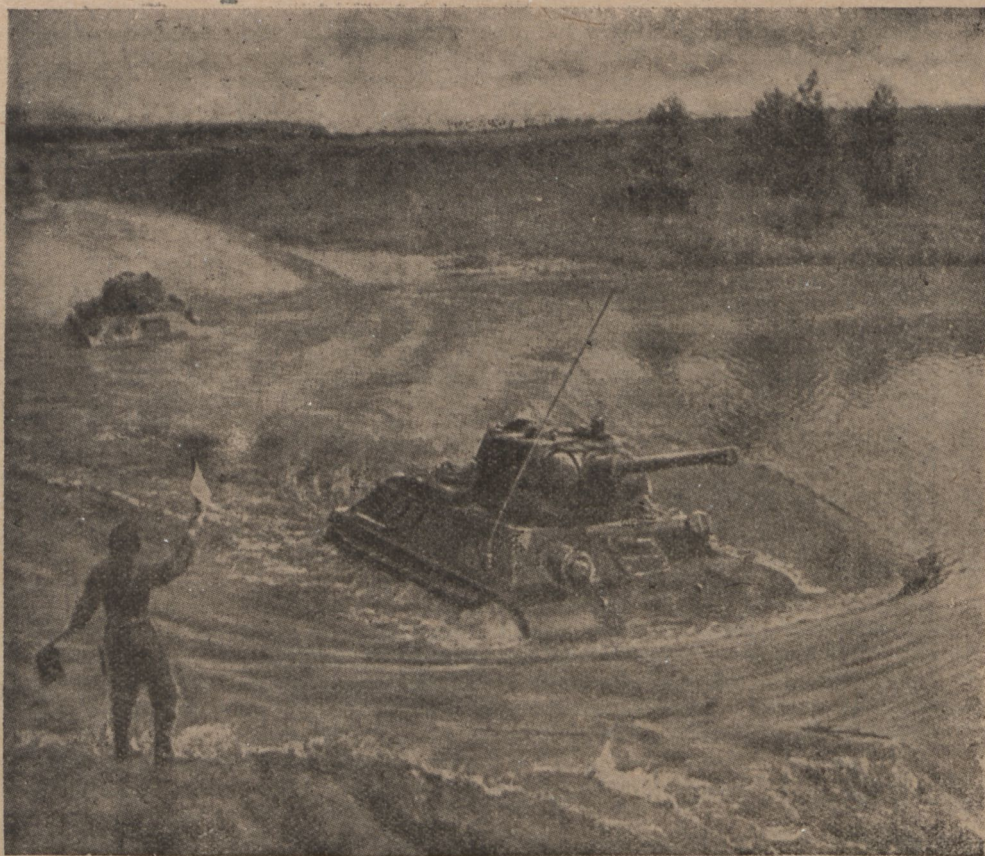
Az itt küzdő szovjet csapatok minden erővel igyekeztek megkapaszkodni, azonban a túlsó oldal annyira meredek volt, hogy a hídfőképzés itt nem sikerült.

Más helyen kísérelték meg az átkelést: még feljebb észak felé, a Desznye folyótorkolatához közel, ahol a folyó partviszonyai kedvezőbbek. Itt sikerült az átkelést kierőszakolni, rövid idő alatt körülbelül öt kilométer széles és tizenkét kilométer mély hídfő állást harcoltak ki.

Támogatásukra Kravcsenko vezérőrnagy páncélos egysége tört gyorsan előre a Dnyeprről felé. Utjukat állta azonban a Desznye, mely itt elég széles, folyása sebes, partja egyenetlen. Bár kisebb a Dnyeprről, de az átkeléshez mégis átkelő eszközökre, kompokra vagy pontonokra, ill. hidtagokra lett volna szükség, de ezek előreszállítása több napot vett volna igénybe. Főlőleges idejük viszont nem volt.

Kravcsenko vezérőrnagy, mikor egységével a folyó partján megállt, mindössze ennyit mondott: „A folyón át fogunk kelni!” Ez a néhány szó parancsként terjedt szét a páncélosok között.

Akadtt itt is azonnal egy páncélos katona, Pjicskó hadnagy, aki vállalkozott a feladattal végrehajtására. Sebten levetkőzött és belegázolt a hideg vízbe. Harckocsivezetője,

Harcokosiátkelés a gázlón

Kuzmin elvtárs azonnai követte. Atúszták a folyót, közben le-leereszkedtek a vízfénékre, hogy a gázlómélységet és a talajviszonyokat megállapítsák. Visszatérve jelentették, hogy a gázló legmélyebb pontja kb. 2 méter. Azonnal kijelölték a gázló szélességét, kövekhez erősített úszó fadarabokkal. A gázló teljes hossza kb. 200 méter volt.

Még soha nem fordult elő, hogy páncélos egységek ilyen hatalmas akadályt gázló segítségével küzdöttek volna le.

A parancsnokok és a harckocsivezetők összegyűltek a folyóparton és itt tájékoztatták őket a feladatról. Valamennyien megfogadták, hogy egy harckocsit sem fognak a víz fenekén hagyni. Egész éjszaka a vakmerő átkelés előkészítésén dolgoztak. Ronggyal, fával, szurokkal tömték el a harckocsi páncélzat nyílásait. Erre azért volt szükség, mert a gázló közepén a hullámok még a harckocsi tornyát is ellephetik. A motorházat ponyvával igyekeztek vízteleníteni. Gyors számítások szerint a kocsi belsejében lévő levegő elég a motor és a kezelők részére addig, míg a harckocsit teljesen ellepi a víz. Különösen felhívták a vezetők figyelmét arra, hogy a harckocsival a vízben egy pillanatra se álljanak meg és sebességét se váltsanak; mert ha megállnának, vagy sebességet váltanának, a kocsi elakadna. Belseje megtelne vízzel, a kezelők pedig belefulladnának, mert a lezárt ajtókat nem lehet a víznyomás miatt kinyitni. Viszont ha a harckocsi gyorsan és egyenletesen halad a vízben, akkor nem telhet meg teljesen és a motor sem fog befulladásni. Az egyetlen nehézség az volt, hogy a gázló szögalakban vezetett át a vízen, ezen viszont segíteni nem lehetett. Itt a harcokban és nehézségekben megédződött vezetők ügyességére kellett bízni mindent.

Mikor hajnaltájt világosodni kezdett, a legjobb harckocsivezetők egyike előrejött kocsijával a víz partjára, majd nekihajtott az előtte hömpölygő folyónak. A vezető telje-

Harcokosiátkelés a befagyott tavon

sen vakon vezetett, a toronyban álló harcoksiparancsnok irányítása szerint. A hullámok a torony peremét nyaldosták. A víz beszivárgott a harcokcsiba, elérte a vezetőülési magasságát, majd egyre emelkedett a küzdőtérben. A légturbina habosra keverte a piszkos, olajos vizet. A kocsí belsejében mindenről csurgott a víz. Kívülről úgy nézett ki a folyóban haladó harcokcsi, felemelt lövegcsővével, mint egy hatalmas, soha nem látott őskori víziszörnyeteg.

Az első harcokcsi után sorban keltek át a többiek, zászlóalj-zászlóalj után.

Kravcsjenko vezérőrnagy harcokcsidandára így kelt át a Desznye folyón. Amióta van páncélos fegyvernem, ilyen vakmerő átkelést még nem hajtottak végre. Messziről valaki tengeralattjárónak is nézhette volna az egymásután eltűnő óriási járműveket, amint a folyó túlsó partján kiemelkedtek, kavarva maguk körül a vizet.

A harcokcsik átkelési helyétől nem messze, a gépesített gyalogságot pontonokon hajózták át. Mikor meglátták a — szinte víz alatt — átkelő harcokcsikat, lelkesen kiáltoztak egymásnak:

„Nézzétek, elvtársak, páncélosaink mit művelnek!”

A dandár átkelése sikerült. A hídőállást kiszélesítették. Kierőszakoltak még egy átkelést a mocsaras Irpeny folyón, majd tovább törtek előre és észak felől rátámadtak a Kievtől északi irányban támadó német egységekre.

Támadásuk eredménnyel végződött!

A németek több mint ezer halottat és sebesültet vesztek, elhagyták lövegeiket, aknavetőiket, sőt még a parancsnoki gépkocsijaikat is.

Több községet visszafoglaltak az ellenségtől és a Kievtől északra lévő uralgó magaslatok kezükbe kerültek. Ezzel megteremtették a lehetőségét annak, hogy a kievi német csapatösszevonás ellen kivédhetetlen csapást mérhettek, amely felszabadította Ukrajna fővárosát és összetörte Hitler vezérkarának hadművelési szándékkal készített védelmi rendszerét.

4. Átkelés harcokkal befagyott folyón.

Befagyott folyón való átkelésekhez szintén nagyarányú előkészületek szükségesek. (A jégreteg vizsgálata, megerősítése ráfagyasztással, stb.) De ha az idő sürgetett, a Szovjet csapatok, a feladat szellemének megfelelően, közvetlenül menetből hajtották végre az átkelést, például mikor a 44. gárda harcokcsi dandár olyan lendülettel nyomult előre, hogy a befagyott Pilica folyón tervezett hadihíd még nem készült el. A harcokcsi azonnal ráhajtottak a jégre.

Az erős tűzérségi tűzfől megrepedezett jég azonban nem bírta el ezt a nagy súlyt: 3 kocsni alatt beszakadt a jég és megrekedtek a feltorlódt jégtáblák között.

A dandárparancsnok azonnali elhatározása változtatta meg a helyzetet: a golyószórós és géppisztolyos lövészek átjutása után felrobbantatta a jeget.

A lövészek hídőállást foglaltak a túlsó oldalon és ezalatt a harcokcsi lemasztak a lejtős, csúszos partokon, behajtottak a zavaros, fekete, hideg vízbe. Az úszó jégtáblák recsegve-ropogva zúzódtak össze a hatalmas páncéltestek között. A hideg víz behatolt a réseken, ráfagyott a kezelőkre; de az átkelés sikerült. Valamennyi kocsni elérte a túlsó partot, felkapaszkodtak a meredek széléken és azonnal támadásba lendültek.

Ez a négy példa a hős szovjet páncélos és gépesített csapatok kierőszakolt folyamátkelei közül is bebizonyítja, hogy a hadászat és a harcászat sztálini értelmezése nem alapszik és nem is alapulhat merev szabályokon és dogmatikus előírásokon, hanem azt mindenkor a helyzet és a cél — az ellenség megsemmisítése — szabja meg.

